

Vragen en antwoorden over Haarlem richting aardgasvrij

Versie maart 2017, opgesteld door de gemeente Haarlem

Een aardgasvrije stad... waarom is dat nodig?

Het is een noodzakelijke stap om de opwarming van de aarde te beperken tot onder de twee graden Celsius, zoals is afgesproken in Parijs. En in het nationale energieakkoord is afgesproken dat de energievoorziening in 2050 geheel duurzaam is.

Ook Haarlem werkt aan een duurzame, groene en schone stad. De gemeente zet een versnelling van de verduurzaming van de stad in om de hoge ambities te halen. De Haarlemse ambities gaan verder dan die van het Rijk, want Haarlem wil al in 2030 klimaatneutraal zijn en in 2040 aardgasvrij.

Voor woningen en bedrijven in de stad betekent het dat de huidige invulling van de warmtevraag met aardgas vervangen moet worden door een alternatief zonder aardgas. Dit betekent een energietransitie. 2040 klinkt ver weg, maar het is een grote opgave waarvoor we nu al flink tempo moeten maken. De energietransitie is voor velen nog buiten het blikveld.

Het is te vergelijken met de transitie van kolen naar gas in de energievoorziening van huishoudens tijdens de jaren zestig. Ook nu gaat het om een gigantische operatie. Als het niet gebeurt worden de klimaatdoelen die eind 2015 in Parijs werden afgesproken zeker niet gehaald. De aardgasvrij-ambitie sluit aan bij het voornemen van Haarlem om in 2030 klimaatneutraal te zijn.

Hoe zit het met regelgeving/wetten: voeren we hier in Haarlem eigen beleid of volgen we wat Den Haag ons voorschrijft?

We volgen wat Den Haag ons voorschrijft maar tegelijkertijd doen we meer. De gemeente Haarlem heeft een hogere ambitie met het duurzaamheidsbeleid dan die van het Rijk. Haarlem wil al in 2030 klimaatneutraal zijn en in 2040 aardgasvrij, het Rijk in 2050.

De raad diende in juni 2015 een motie in waarin ze vraagt om werk te maken van de klimaatzaak naar aanleiding van de rechtszaak van Urgenda tegen de Staat (Motie 71 'Klimaatzaak: werk aan de winkel'). Het college geeft daar vorm aan en kiest voor het versneld uitvoeren van het klimaat- en energiebeleid.

Hoe gaat Haarlem het voor elkaar krijgen dat we aardgasvrij zijn?

Als aardgas verdwijnt, moet er iets anders voor in de plaats komen. Een oplossing is een warmtenet. In de toekomst zijn drie warmtenetten voor de hele stad nodig. Een warmtenet is een netwerk van leidingen onder de grond waardoor warm water stroomt. Dat warme water komt uit een warmtebron uit de buurt. In Haarlem kunnen we bijvoorbeeld de restwarmte van Tata Steel gebruiken. Met dat warme water verwarm je je huis, in plaats van met een eigen Cv-ketel.

Een warmtenet ligt er niet zomaar. Het kost zo'n vijf jaar voorbereidingstijd en het aanleggen duurt ongeveer tien jaar. Haarlem heeft veertig wijken. Als de stad in 2040 aardgasvrij wil zijn moeten er in zo'n twee wijken per jaar het aardgasnetwerk worden weggehaald en het warmtenet zijn aangelegd.

De gemeente heeft een routekaart gemaakt waarmee in beeld is gebracht hoe we gefaseerd de plannen gaan uitvoeren met de bijbehorende kosten.

Kun je mensen dwingen aardgasvrij te leven?

Dat kan nu nog niet, daar moet een aantal wetten voor veranderd worden, zoals de gaswet, warmtewet en elektriciteitswet. En een deel van de maatregelen moet ook bij de mensen in huis genomen worden. Zonder medewerking van die mensen gaat het niet lukken. Eind 2016 is 86 procent van de Nederlanders nog niet op de hoogte van de noodzaak om te stoppen met aardgas. Daar ligt de komende jaren nog een immense communicatieklus. We gaan mensen ook zeer tijdig op de hoogte brengen van wat er te gebeuren staat.

Volgens de Energieagenda (november 2016) van minister Kamp vervalt de verplichte gasaansluiting voor nieuwbouw al vanaf 2018. Nieuw te bouwen gebouwen moeten al bijna energieneutraal zijn en de resterende warmtevraag kan in de meeste gevallen ook zonder aardgas worden ingevuld. We beschikken over de technologie om andere, duurzame warmtebronnen voor verwarming te gebruiken bij aardgasvrije nieuwbouw. Zo zijn in Haarlem-Oost vergevorderde plannen om aardgasvrije nieuwbouw te bouwen naast de klimaatneutrale school Plein-Oost. De woningen krijgen een aansluiting met de warmte/koude opslag installatie van de school, zonnepanelen en all electric oplossingen.

Met de Green Deal Aardgasvrije wijken wordt in de Nederlandse regelgeving nu al ruimte gemaakt om nieuwbouw zonder aardgas te realiseren. De gemeente Haarlem ondertekende deze Green Deal samen met 29 andere gemeenten, vijf netbeheerders, de twaalf provinciën en met minister Kamp van Economische Zaken.

Wanneer gaan Haarlemmers hier iets van merken (van het aardgasvrije tijdperk)?

Als mensen in een nieuwbouwhuis gaan wonen vanaf 2018, dan gaan ze merken dat het huis niet is aangesloten op het aardgasnetwerk. In 2050 moet iedereen in Nederland aardgasvrij zijn, Haarlem wil in 2040 al aardgasvrij en in 2030 klimaatneutraal zijn. Dat betekent dat we vroeg beginnen met wijken en met de communicatie naar wijken met de boodschap dat ze moeten overschakelen op nieuwe energie. Volgens de routekaart gaan we tussen 2020 en 2040 overschakelen op een ander energiesysteem. We vervangen het aardgas door een duurzaam alternatief. In die periode komen alle wijken een keer aan de beurt.

Wat gaan Haarlemmers ervan merken?

Bewustwording van de noodzaak en de benodigde verandering van gedrag is een grote maatschappelijke opgave. Een groot deel van de Haarlemmers zal niet langer kunnen koken op gas, of het huis verwarmen met een Cv-ketel. Er ligt een belangrijke taak voor het Rijk, decentrale overheden en maatschappelijke organisaties om iedereen hiervan bewust te maken en te ondersteunen bij deze overgang.

We kiezen voor een wijkgerichte aanpak om maatwerk te leveren en bewoners bij de keuze van alternatieven te betrekken. We gaan voor de meest passende warmtevoorziening per buurt en wijk. Zoals gezegd: wijken worden zeer tijdig geïnformeerd. We nemen Haarlemmers in het proces mee. Dat geeft mensen tijd om de woning aan te passen (zoals isoleren). Bewoners kunnen meedenken

hoe het anders kan. Als er – na veel voorbereiding en participatie – een warmtenet wordt aangelegd, betekent dit dat de weg opengaat en er een pijpleiding voor de restwarmte in komt. Het oude gasnet wordt weggehaald. Vervolgens wordt je huis op het warmtenet aangesloten.

Waarvoor gebruiken particulieren eigenlijk het meeste gas? Koken?

Dat wordt wel vaak gedacht, maar het aandeel koken is ongeveer 5%. Voor warm water wordt 10% gebruikt, de rest (85%) is nodig om je huis te verwarmen.

Koken is wel het meest in het oog springend en ook iets waar veel mensen tot nu toe een sterke voorkeur hebben om op gas te koken. Maar de inductiekookplaat heeft tegenwoordig veel kenmerken van met gas koken. Ook met inductie kan de warmte snel en makkelijk geregeld worden (al zie je geen vuur branden). Het fornuis is makkelijk schoon te houden. En de biefstuk wordt gewoon bruin. Inductie-koken is ook veiliger. En voor wie denkt dat de romantiek verdwenen is: er bestaan AGA-fornuizen met inductiekookplaten.

Hoe zit het met de bedrijven? Dat zijn vast de grootverbruikers?

Jazeker, dat zijn grootverbruikers. Nu het Rijk duidelijk is over haar plannen (bedrijven wilden graag een vast kader en dat hebben ze gekregen, ze weten waar ze aan toe zijn) kunnen bedrijven makkelijker investeren in duurzame oplossingen. Daar wordt ook op toegezien met de Wet Milieubeheer. Eerst moet er meer aandacht voor komen zodat bedrijven op de hoogte zijn, daarna wordt erop gehandhaafd. In de Waarderpolder kunnen bedrijven elkaars warmte en koude uitwisselen. Ook moeten bedrijven industriële restwarmte beschikbaar stellen, bijvoorbeeld van datacenter EvoSwitch en KPN. Bedrijven kunnen daken beschikbaar stellen voor zichzelf of bewoners (via energie coöperaties), etc.

Hoe gaat dit vallen bij bewoners en bedrijven...?

Haarlem heeft een goede reputatie opgebouwd als het gaat om de Energieke Stad, in participatie met stakeholders (bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties) bij de verduurzaming en het transitieproces. De eerste bestaande wijken zijn zich al aan het voorbereiden op de aardgasvrije toekomst:

- Stichting DE Ramplaan doet samen met de gemeente, TU Delft en Green IT een haalbaarheidsonderzoek in het Ramplaankwartier;
- Garenkokerskwartier met het Woning Onderhoud Plan van de Buurtcoöperatie Duurzaam Garenkokerskwartier, bewoners en (lokale) ondernemers.

Deze wijkinitiatieven hebben er zin in om met dit vraagstuk aan de slag te gaan. Zij gaan ook zeer zorgvuldig om met het betrekken van de buurtbewoners bij hun plannen.

Bedrijven zijn blij met meer duidelijkheid en we zien ook dat steeds meer bedrijven zich bezighouden met verduurzamen. Kijk maar naar de vele aanmeldingen voor de Groene Mug Bokaal. We schatten in dat bedrijven wellicht blij zijn met oplossingen en eisen om hun bedrijf te verduurzamen.

Haarlemmers zullen net als alle Nederlanders moeten wennen aan het aardgasvrij worden. Daarom is het de komende tijd belangrijk bewoners in het proces mee te nemen en ze goed te informeren.

Geen aardgas... maar wat dan wel?

In de routekaart heeft de gemeente de belangrijke alternatieve warmtebronnen op een rij gezet:

Voor woonwijken:

- Industriële restwarmte en geothermie (aardwarmte) met een warmtenet om de warmte naar de woningen te brengen
- Cv-ketels met vaste biomassa
- Hybride warmtepompen op basis van groen gas

Kijk voor alle opties met nadere uitleg op www.hierverwarmt.nl

Voor bedrijventerrein Waarderpolder:

- Microgrids of smartgrids (een intelligent energienet)
- Warmte-koudeopslag (WKO)

Op de weg naar aardgasvrij is het nog steeds belangrijk om woningen en bedrijfspanden energiezuiniger te maken. De gemeente blijft – samen met marktpartijen – bewoners informeren en activeren door bijvoorbeeld te investeren in zonnepanelen of isolatie.

En lukt dat (dat alternatief)?

Ja, dat lukt, daarvoor moeten we wel veel in gang gaan zetten. Wat gaan we allemaal doen?

- Het belangrijke besluit is genomen om het duurzaamheidsprogramma versneld uit te voeren. Hoe we dat gaan invullen is opgenomen in een routekaart.
- We doen mee aan de Green Deal Aardgasvrije wijken met het ministerie van Economische Zaken.
- Onderzoek naar warmtenetten met voeding van Tata Steel en geothermie zijn in volle gang, met regio en MRA. Uit onderzoek blijkt dat (delen van) Schalkwijk voor geothermie het eerst in aanmerking komt.
- Woningen worden door de corporaties op orde gebracht, deze operatie is in ca 2025 al afgerond
- De eerste wijken zijn zich al aan het voorbereiden:
  - o Ramplaankwartier met Stichting DE Ramplaan, TU Delft en Green IT
  - o Garenkokerskwartier met het Buurt Onderhouds Plan (BOP) van de Buurtcoöperatie, bewoners en (lokale) ondernemers
- Bedrijven via ODIJmond, Park Management Waarderpolder, mogelijk vragen we de bedrijven om ook een bod aan de stad Haarlem te doen, naar goed voorbeeld van de corporaties. Energie besparen en opwekken is een mogelijkheid maar afvang van CO2 ook.
- Ook maatschappelijk vastgoed, scholen etc. kunnen we vragen om een bod aan de stad Haarlem te doen, naar goed voorbeeld van de corporaties.
- Haarlem heeft niet zo veel ruimte, de stad is bijna tot de gemeentegrenzen dichtbebouwd. We voeren lobby bij de Provincie voor de 4 windmolens waar we wel ruimte voor hebben, op

Schoteroog. Onze duurzame elektriciteit moet vooral van buiten de stadsgrenzen komen. Samen met de provincie en de MRA zijn we nu de beste plekken voor zon en wind in de provincie aan het bedenken. Bij het Rijk willen we lobby voeren dat elektriciteit in Nederland in 2030 al 100% duurzaam is.

Wat moet er allemaal gebeuren?

Het betekent dat we de focus moeten verbreden, van aandacht voor besparingsmaatregelen zoals dubbel glas en isolatie en energie opwekken, naar ook de aandacht voor een aardgasvrij Haarlem. Op die route naar aardgasvrij zijn dubbel glas en isolatie een onderdeel van het pakket. Ook energie opwekken met bijvoorbeeld zonnepanelen en windmolens blijft belangrijk. Nog steeds is het nodig dat alle Haarlemmers aan de slag gaan. Bijvoorbeeld met kopen van zonnepanelen op je eigen dak of op het dak van een ander via energie coöperaties, je woning isoleren, etc. We maken dan ook duidelijk wat je kunt doen aan je woning (met bedrijven via de Huizenaanpak die met een maatregelenpakket komen). Zo kan je denken aan houtpelletkachels, kleine windmolens op gebouwen, zonedaken op eigen dak of het dak van een ander, warmtepompen, WKO-systemen etc.

In Haarlem houden we de ambitie 2030 klimaatneutraal aan. Het is nog steeds een ambitieus streven daarom hebben we ook nu de stad weer – en nog steeds – nodig. We moeten nu wel een versnelling in, daarom dagen we ook weer alle Haarlemmers uit om mee te denken en te doen.

Wat gebeurt er in de regio en trekt de gemeente Haarlem daarin op?

Jazeker, wethouder duurzaamheid Cora-Yfke Sikkema is in de Metropoolregio Amsterdam de trekker van het thema duurzaamheid. De metropoolregio Amsterdam bereidt zich voor op een aardgasvrije toekomst. In december 2016 stemden 32 publieke en private partijen in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) in met het 'Grand Design' van een regionaal warmtenet van IJmuiden tot Almere en van Zaanstad tot Aalsmeer. De regio bereidt zich hiermee voor op een aardgasvrije gebouwde omgeving met warmtenetten als een aantrekkelijk alternatief. Het beoogde collectieve warmtenet is zo'n tien keer goedkoper dan een aanpak met individuele maatregelen in de woningen en zorgt voor een aanzienlijke besparing. Ook wordt de 'Routekaart Duurzame Warmte in de MRA' omarmd, waarin afspraken staan hoe het regionale warmtenet gerealiseerd wordt. Het aaneengesloten warmtenet moet in 2040 evenveel duurzame warmte geven aan huizen, tuinbouwkassen en bedrijven die gelijkstaat aan de warmtevraag van een half miljoen woningen.

Wat gebeurt er in de rest van Nederland?

Op de website van het landelijke HIER klimaatprogramma: <https://www.hieverwarmt.nl/> is meer informatie hierover te vinden.